

DUCHOVNÍ PÉČE O LAIKY
PŮSOBÍCÍ V PASTORAČNÍ
SLUŽBĚ CÍRKVE

Směrnice ČBK

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
PRAHA 2001
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

**DUCHOVNÍ PÉČE O LAIKY
PŮSOBÍCÍ V PASTORAČNÍ SLUŽBĚ
CÍRKVE**

Směrnice ČBK

A) OBECNÉ ZÁSADY

Pastorační služba církve spočívá v předávání nadpřirozeného života hlásáním evangelia, udělováním svátostí a vytvářením živého společenství Božího lidu. Je to úkol především svěcených služebníků církve, tj. biskupů, kněží a jáhnů. Základním úkolem laiků je působit jako evangelní kvas ve své rodině, svém povolání a postavení ve světě (srov. Mt 13,33, viz též CIC, kán. 225–227). Přesto však mohou být někteří laici přizváni církví k účasti na její pastorační službě (CIC, kán. 228–231), především k účasti na předávání evangelia, jeho dosvědčování životem a na vytváření a posilování živého společenství Božího lidu. V těchto společenstvích se stávají krystalizačními body života z víry.

V případě nedostatku kněží mohou laici „nahrazovat podle předpisů práva některé jejich úkoly, totiž zastávat službu slova, řídit liturgické modlitby, udílet křest a rozdávat svaté přijímání“ (CIC, kán. 230, § 3). Dokonce mohou pro nedostatek kněží mít účast na pastorační péči o farnost pod vedením kněze, který ji bude řídit (viz CIC, kán. 517, § 2). Vykonávají tak funkci pastoračních asistentů a asistentek, pastoračních pomocníků a pomocnic, katechetů a katechetek (viz poznámku na konci). Respektují však, že přitom nemohou plně nahradit kněze a jáhny, jak to připomíná *Instrukce k některým otázkám o spolupráci laiků na službě kněží* ze dne 15. srpna 1997.

Protože život lze předávat a posilovat zase jenom životem, jsou pastorační službu schopni vykonávat pouze ti, kteří životem z víry sami žijí. Proto církev připravuje služebníky pastorační služby a pečuje o ně i během jejich služby nejen dalším odborným vzděláváním, ale rovněž duchovním formováním a prohlubováním života z víry. Toto se týká především kněží a stálých jáhnů, ale také laiků, kteří v pastorační službě církve působí.

Ve veřejné pastorační službě církve nemůže nikdo působit z vlastní vůle a jako soukromá osoba, ale musí k tomu být Bohem povolán, a proto církví zastoupenou diecézním biskupem vybrán a ustanoven.

Kriteria povolání spočívají:

- 1) ve správném úmyslu (v poznání služby, kterou bude vykonávat, a v ochotě ji přijmout),
- 2) v potřebných fyzických, psychických a sociálních schopnostech (v komunikativnosti, v dobrém vztahu k lidem).

3) ve zdravé katolické víře (která vyzařuje ze života, vydává svědectví a je schopná předávání), v křesťanské naději a obětavé sloužící lásce.

Zájemce o pastorační službu v církvi má projevit svůj zájem biskupovi už před započítím odborné přípravy, a to především skrze svého duchovního správce a s jeho příslušným doporučením. Biskup se prostřednictvím spolehlivých referencí, případně šetřením psychologa může přesvědčit o vhodnosti zájemce pro tuto službu, aby se tak předešlo pozdějším oboustranným zklamáním. U ženatého či vdané se (mimo jiné) vyžaduje společný život v církevně platném a spořádaném manželství a souhlas manželky či manžela s touto službou. Současně je zájemce o pastorační službu v církvi upozorněn, že nedílnou součástí přípravy je vedle přípravy odborné (vzdělání a praxe) též příprava duchovní, a je s ním projednán způsob jeho duchovní formace, většinou pod vedením zkušeného spirituála. S tímto kandidátem pastorační služby je pak biskup v kontaktu sám i prostřednictvím k tomu stanovených a s kandidátem dohodnutých osob (odlišných od spirituála), které ho během přípravy duchovně doprovázejí a mohou i posoudit jeho vhodnost pro příslušnou službu. Toto posouzení biskup bere v úvahu při rozhodování o přijetí kandidáta do pastorační služby, eventuelně při jeho ustanovení ke službě lektora či akolyty. Po úspěšném dokončení studia i duchovní přípravy pak může biskup na základě doporučení odpovědných osob přijmout kandidáta do pastorační služby církve. Je třeba zdůraznit, že biskup toto přijetí činí na základě svobodného rozhodnutí, vycházejícího z odpovědnosti, kterou biskup za celou diecézi má. V žádném časovém úseku přípravy ke službě i během služby samotné nelze získat samozřejmý nárok na ustanovení do služby a na její vykonávání.

B) ZÁKLADNÍ STRUKTURA DUCHOVNÍ FORMACE

Na život vůbec – a tím spíše na duchovní život – nelze dát jeden vyčerpávající recept, neboť „to všechno působí jeden a týž Duch, který uděluje každému zvláštní dar, jak sám chce“ (1 Kor 14,33). Odpovědí na Ježíšovu výzvu není nezávazné pohybování se v prostoru, ale je to „úzká cesta“ (Mt 7,14), která vede ke spáse. A cesta znamená určitý řád, krok za krokem postupující směřování k cíli.

Vhodným začátkem opravdu uvědomělého a důsledného duchovního života jsou exercicie. Je to hluboké zamyšlení nad dosavadním životem, poctivá svátost smíření obsahující vše dosud prožité – a pak jasný pohled na Krista, ústící do pevného rozhodnutí učinit hledání a plnění Boží vůle základním zákonem svého života. Pro začátek stačí prožít takto intenzivně 3 – 4 dny.

Na exercicie by měly navazovat další kroky:

a) *Duchovní vedení* – doprovázení zkušeným průvodcem. Může to být spirituál, exercitátor nebo kdokoli, kdo má dost znalostí a duchovní hloubky. Má to být člověk modlitby, oběti, naprosté odevzdanosti do vůle Boží, člověk pokorný a odpoutaný od touhy po uznání a sebeprosazení. Praxe tohoto „vedení“ může spočívat v pravidelných setkáních, časem snad méně častých nebo omezených potřebností.

b) *Společenství* – jako místo setkávání s lidmi, kteří udělali podobné rozhodnutí v duchovním životě a jdou stejným směrem. Je třeba směřovat k větší otevřenosti ve společenství, aby bylo možné sdělovat si své zkušenosti na cestě k Bohu.

c) *Zapojení do života farnosti a diecéze* – děje se především účastí na životě farnosti. Je třeba nabídnout svou službu duchovnímu správci jak pro bohoslužby, tak pro jiné činnosti a služby ve farnosti i v diecézi.

d) *Pravidelné rekolekce* – rozhodnutí při exerciciích je třeba utvrzovat a prohlubovat při pravidelných rekolekcích. Mohou to být kratší setkání, třeba na víkend nebo jen na jeden den.

Čas od času (1x za 3 roky) je dobré zopakovat základní exercicie.

C) DUCHOVNÍ PÉČE BĚHEM PŘÍPRAVY

Vzhledem k různému typu příprav na pastorační službu laiků je třeba pojednat o každé skupině zvlášť.

D) STUDENTI TEOLOGICKÝCH FAKULT

Doporučujeme zařadit do programu přednášek pro tyto studenty prakticky zaměřený předmět *Uvedení do duchovního života se zřetelem ke spiritualitě laiků.*

Požadujeme pořádat pro ně dvakrát ročně rekolekce, kterých by se mohli zúčastnit i jejich partneři v manželství; je třeba, aby rekolekce vedli ti, kdo mají zkušenost s laiky působícími v pastorační službě.

1) denní studium

Je žádoucí ustanovit spirituála (kněze či osvědčeného jáhna), který by o studenty duchovně pečoval a vedl je.

Vzhledem k tomu, že tito laici v pastorační službě budou často středem života různých společenství ve farnostech a v diecézi, je nutné, aby sami měli *zkušenost s životem ve společenství*. Proto *považujeme za potřebné zařadit do jejich studijního programu osvojení si práce v různých typech společenství formou skupinových sezení, podporu a vedení skupin a práci se skupinovou dynamikou.*

2) dálkové studium

Pro všechny posluchače dálkového studia *je žádoucí každoroční účast na týdenním duchovně-formačním soustředění zajišťovaném diecézí*, na jehož programu by mělo mimo jiné být i seznámení s výše uvedenými prvky práce se společenstvím. *Dále je pro ně velmi důležité, aby měli možnost duchovního vedení spirituálem.*

II) POSLUCHAČI KURZŮ PRO PASTORAČNÍ POMOCNÍKY A KATECHETY

Pořadatelům kurzů se doporučuje:

- v celém přednáškovém kurzu dbát nejen o úroveň odborných vědomostí, ale i o to, aby kurz vedl posluchače také k prohloubení duchovního života.
- do programu přednášek zařadit – aspoň zkráceně – prakticky zaměřené uvedení do duchovního života se zřetelem ke spiritualitě laiků a také problematiku práce ve společenství a vedení skupin;
- pořádat dvakrát ročně rekolekce, kterých by se mohli zúčastnit i partneři v manželství; je třeba, aby rekolekce vedli ti, kdo mají zkušenost s laiky působícími v pastorační službě;
- dbát o to, aby posluchači měli dobré duchovní vedení.

Je nutné dát příležitost, aby studenti teologických fakult i posluchači kurzů mohli absolvovat minimálně jednou za tři roky několikadenní exercicie – je-li možno i se svými partnery v manželství, případně s rodinami (například o prázdninách).

D) DUCHOVNÍ PÉČE BĚHEM SLUŽBY

1) Duchovní správce řídí pastorační činnost laiků ustanovených ve farnostech, za které je zodpovědný (viz kán. 517,), a musí znát konkrétní podmínky a problémy této jejich činnosti. Je vhodné, aby znal i jejich život a problémy osobní a rodinné. K prohlubování jejich duchovního života se doporučuje společná modlitba, meditace, duchovní rozhovory a podobně.

2) Je-li třeba, zúčastňují se pastorační asistenti v pracovním poměru v církvi, případně i ostatní pracovníci v pastorační, vikariátních (děkan-ských) konferencích. Část programu absolvují společně s kněžími a další část obvykle odděleně. Nevyžaduje-li toto pastorační situace, mají samostatná pravidelná duchovně – formační setkání.

3) Duchovní péči o pastorační asistenty a pomocníky pověří biskup spirituála, se kterým by měli mít možnost se setkávat, kdykoliv to potřebují (po předchozí domluvě). Ten o ně bude pečovat v součinnosti s místními duchovními odpovědnými za jejich pastorační činnost. Organizuje mimo jiné i jejich pravidelná duchovně-formační setkání.

4) Za duchovní péči o katechety odpovídají především duchovní, v jejichž farnosti katecheté působí (zodpovídá, kdo doporučoval žádost o kanonickou misi). Diecézní katechetické středisko vede katechety metodicky, ale ve spolupráci s místními duchovními, a s ohledem na konkrétní situaci může pomáhat i se zajišťováním a organizováním duchovní péče o katechety.

5) Pastorační asistenti a asistentky, pomocníci a pomocnice, katecheti a katechetky mají povinnost zúčastnit se obvykle dvakrát do roka rekolekcí (jednodenní nebo víkendové) a povinnost absolvovat aspoň jednou za tři roky exercicie – pokud možno se svými partnery v manželství.

6) Osoby odpovědné za duchovní péči o laiky působící v pastorační službě mají neustále na paměti, že manželství a rodiny těchto laiků mají přednost před službou v církvi. Proto je třeba také pamatovat na

permanentní spolupráci a duchovní formaci partnerů u laiků žijících v manželství a najít vždy dostatek prostoru a času ke společnému řešení problémů (a k pastorači) v rodinách těchto laiků působících v pastorační službě.

7) Všichni by měli mít možnost setkat se minimálně jednou do roka k rozhovoru se svým biskupem, v naléhavém případě kdykoliv to je možné.

Tento dokument byl schválen na 40. plenárním zasedání ČBK dne 24. ledna 2001 v Praze.